

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1875. Första Kammaren. N:o 18.

Onsdagen den 24 Mars 1875.

Kammaren sammanträdde kl. 2 e. m.

I anseende till Herr Grefven och Talmannens frånvaro fördes ordet af Herr vice Talmannen.

Justerades protokollet för den 11 dennes.

Herr von Gegerfelt anmälde sig och yttrade: Herr Odencrants lät vid Riksdagens början anmäla, att han af sjukdom var hindrad in-finna sig. Jag har nu fått i uppdrag anmäla, att hans sjukdomsförfall fortfar och troligen kommer att fortfara till riksdagens slut, i hvilket afseende jag ber att få återropa ett så lydande läkarebetyg:

Härefter uppläste Herr von Gegerfelt ett så lydande läkarebetyg:

Att Ledamoten af Riksdagens Första Kammare, Herr vice Häradshöfding T. H. Odencrants fortfarande är af sjukdom (chronisk tarmcatarrh) hindrad att afresa till Stockholm för beivrande af Riksdagens förhandlingar, intygas på embetsed och med bekräftelsen: »så sant mig Gud hjälpe till lif och själ».

Göteborg den 1 Mars 1875.

Abr. H. Westman.

Upplästes ett af Herr von Geijer inlemnadt memorial af följande lydelse:

Vördsamt anhålles om tre veckors tjenstledighet från riksdags-göromålen.

Stockholm den 20 Mars 1875.

B. von Geijer.

Denna anhållan bifölles.

Upplästes och godkändes Konstitutions-Utskottets förslag till Riksdagens underdåniga skrifvelse N:o 6, i anledning af Kongl. Maj:ts

nådiga proposition om antagande af ett tillägg till 80 § Regeringsformen.

Upplästes och godkändes Riksdagens Kanslis förslag dels till Riksdagens underdåniga skrivelser:

N:o 9, angående val af Fullmäktige i Riksbanken;

N:o 10, angående val af Fullmäktige i Riksgäldskontoret;

dels ock till Riksdagens förordnanden:

N:o 11, för Fullmäktige i Riksbanken;

N:o 12, för Suppleanter till Fullmäktige i Riksbanken;

N:o 13, för Fullmäktige i Riksgäldskontoret;

N:o 14, för Suppleanter till Fullmäktige i Riksgäldskontoret.

Föredrogs ånyo Banko-Utskottets den 17 och 18 dennes bordlagda memorial N:o 11, med anledning af Kamrarnes olika beslut i fråga om Utskottets utlåtande N:o 8.

*Ny byggnad
för Riks-
banken.*

Friherre af Ugglas: För dem, hvilka, i likhet med mig, icke anse sig kunna bifalla det förslag till skrivelse, som Banko-Utskottet i sitt utlåtande N:o 8 framställt, återstå på den ståndpunkt, frågan nu befinner sig, icke mer än två alternativ: antingen att afslå skrivelseförslaget eller ock att gifva det en sådan formulering, att det äfven innefattar den mening, som af mig och flere andra talare uttrycktes, då frågan förra gången var före i denna Kammare. Att Kammaren skulle afslå förslaget, det kan jag för min del ej annat än afstyrka, ty jag tror att man derigenom skulle undanskjuta en fråga, som är af den största vikt, frågan nemligen om Riksbankens förflyttning, och jag vill icke gifva den ringaste anledning till den misstanke, att jag icke uppfattade behofvet af en sådan förflyttning. Det återstår då endast att söka gifva denna skrivelse en annan formulering; detta har sig emellertid icke så lätt, emedan frågan icke blifvit väckt genom någon enskild motion eller någon Kongl. Maj:ts proposition, utän genom Banko-Utskottets eget initiativ, och det lär då icke med formerna låta förena sig att åt detta skrivelseförslag gifva en syftning, som icke jemväl innefattade det förslag Utskottet väckt. Jag har trott att man skulle kunna uppfylla deras önskan, som tänka på någon annan lokal för Riksbanken än Kanslihuset, om man i skrivelsen inlade en anhållan att, jemte det undersökning om Kanslihuset verkställes, Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande huruvida icke någon annan, staten tillhörig, närbelägen plats skulle kunna vara lämplig samt sedan meddela Riksdagen resultatet af denna undersökning. Jag har i sådan riktning formulerat ett skrivelseförslag, som jag ber att få uppläsa:

»att Riksdagen ville i underdånig skrivelse hos Kongl. Maj:t göra förfrågan, om och under hvilka vilkor antingen nuvarande Kanslihuset eller annan närbelägen, möjligen lämpligare, staten tillhörig plats skulle kunna till Riksbanken i och för bebyggande öfverlätas samt anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t i ämnet afgifva nådig framställning.»

Genom ett bifall till detta förslag finna Herrarne att ingendera meningen blir undertryckt, utan kommer frågan att stå fullkomligt fri

*Ny byggnad
för Riks-
banken.
(Forts.)*

och öppen, och jag hemställer, om man då ej åtminstone skulle kunna tillåta att undersökningar verkställes om Helgeandsholmens lämplighet, hvilken ju är den plats, hvares företräden framhållits af mig och flere andra talare. Jag vågar således anhålla, att Första Kammaren ville bifalla mitt förslag.

Då frågan förra gången afhandlades härstädes, framhölls tydligt af Chefen för Finansdepartementet, att här vore fråga om två olika saker: den ena att bereda Riksbanken en lämplig lokal, och den andra att bereda lämpliga lokaler åt statens embetsverk. Det är enligt min tanke icke lyckligt när man med hvarandra sammanbinder två frågor, som båda i och för sig äro viktiga, på ett sådant sätt, att den ena icke kan lösas utan att den andra löses. Det vore önskligt om en framställning kunde göras om att för statens räkning inköpa Frimurareordens hus för att användas till lokaler åt embetsverken. Frågan om lokaler för embetsverken vore derigenom löst, och man kunde få tänka på frågan om Riksbankens flyttning utan att vara bunden af något annat än hvad som dermed egde sammanhang. Sönderdelas de båda frågorna sålunda, tror jag att de lätt lösas, hvilket deremot icke är fallet om man sammanbinder dem. Jag anhåller vördsamt om proposition på bifall till det af mig framställda skrifvelseförslaget.

Herr Ekman, Johan Jakob: Så vida Kammaren vidhåller de åsikter, som af Kammarens flertal uttalades vid det tillfälle då denna fråga senast här behandlades, inser jag icke att Kammaren kan fatta något annat beslut än det, som den föregående talaren föreslagit. Att i detta förslag endast talas om någon möjligen lämpligare plats, kommer sig naturligtvis deraf, att det är angeläget att Kammaren icke fattar ett beslut, som ligger utom Banko-Utskottets förslag, enär detta är att betrakta såsom motion. Sasom den föregående talaren antydde och enhvar af oss insett, är dock icke fråga om någon annan plats än Helgeandsholmen, och för min del erkänner jag gerna Helgeandsholmens lämplighet såsom plats för Riksbanken, och jag medgifver till och med att denna holme kan hafva företräde framför Kanslihuset deruti, att man har friare händer i afseende å tomtens form och dimensioner. Jag tror likväl icke att man får föreställa sig, att Riksbanken för att förvärfa sig en tomt på Helgeandsholmen skulle kunna erlägga samma belopp som för Kanslihuset. I och med Kanslihuset skulle banken nemligen få både grund och källare samt en del byggnader, som kunde bibehållas i sitt nuvarande skick, jemte en betydlig mängd byggnadsmaterialier.

Hvad jag mest fruktar kan blifva följden af den behandling, som nu föreslagits, är att Riksbanken till slut ändå icke erhåller plats på Helgeandsholmen, om icke möjligen i en långt aflägsen framtid, och att under tiden tillfället att köpa Frimurareordens hus gått oss ur händerna. Man står då utan lokal för Riksbanken, och planen att förflytta departementen till Riddarholmen är äfven undanskjuten. Jag kan således icke annat än på det lifligaste instämma i den förhoppning, som uttalades af den föregående talaren, att Kongl. Maj:t i hvarje fall måtte inkomma med förslag om Frimurareordenshusets inköpande för statsverkets räkning. Då jag nu ber att få instämma i det för-

Ny byggnad
för Riks-
banken.
(Forts.)

slag Friherre af Ugglas väckt, ber jag dock tillika att få anmärka, att jag ingalunda kan svara för att den sammanjemkning, som det åligger Banko-Utskottet att göra, af de båda Kamrarnes olika beslut, blir sådan att den tillfredsställer denna Kammare. Frågan är således underkastad ganska många vanskligheter, och jag ser deri ytterligare ett skäl att önska, det tillfället icke nu måtte försummas att förvärfva Frimurareordens hus, hvarigenom både staten, Riksbanken och, jag må väl tillägga, Stockholms kommun borde till slut blifva tillfredsställda.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr vice Talmannen, att Friherre af Ugglas hade yrkat, att Kammaren för sin del skulle fatta ett så lydande beslut, »att Riksdagen ville i underdånig skrifvelse hos Kongl. Maj:t göra förfrågan, om och under hvilka vilkor antingen nuvarande Kanslihuset eller annan närbelägen, möjligen lämpligare, staten tillhörig plats skulle kunna till Riksbanken i och för bebyggande öfverlåtas, samt anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t i ämnet afgifva nådig framställning».

Härefter framstälde Herr vice Talmannen först proposition på bifall till Banko-Utskottets i memorialet N:o 8 afgifna hemställan, hvarvid svarades många nej jemte några ja, och sedermera proposition på antagande af Friherre af Ugglas' förslag, då svaren utföllo med många ja jemte några nej, och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Skyndsammare
protokolls-
tryckning.

Föredrogs ånyo Första Kammarens Tillfälliga Utskotts den 17 och 18 dennes bordlagda utlåtande N:o 2, i anledning af väckta motioner angående ett skyndsammare offentliggörande af de i Kamrarne förda protokoll.

Härvid anmälde sig och yttrade:

Grefve af Ugglas: Då detta betänkande visserligen är indeladt i tre punkter, men då de beslut som skola fattas i de olika punkterna på det närmaste sammanhänga med hvarandra, får jag hemställa att, om också beslut bör fattas särskildt för hvarje punkt, diskussionen dock må få omfatta det hela.

Herr Rydqvist: Jag är hufvudsakligen af samma åsigt som den föregående ärade talaren, men jag ber derjemte att få fästa uppmärksamheten derå, att ett sådant sammanhang eger rum mellan första och andra punkterna, att de egentligen vid fattandet af beslutet borde sammanslås, eller ock att, om detta ej låter sig göra, den andra föredragas till afgörande före den första. Förhållandet är nemligen sådant mellan dessa punkter, att om man först föredrager och bifaller första punkten, så har man i och med detsamma bifallit den andra; om man återigen först föredrager och afslår den andra punkten, är den första derigenom äfven afslagen. Jag får således vördsamt anhålla, att antingen båda punkterna föredragas och afgöras i ett sammanhang, eller ock att andra punkten tages före den första.

Grefve af Ugglas: Anledningen till min begäran var att tiden, inom hvilken sekreteraren skall hafva protokollet färdigt, sammanhänges med och är beroende af tiden, inom hvilken ledamöternes yttranden skola vara af notarierna uppsatta, och att man således icke kan besluta något rörande den förstnämnda tiden förr än den sistnämnda är känd. Dertill kommer ytterligare den tid, som kan behövas före den slutliga justeringen i Kammaren, om, såsom Utskottet föreslagit, en särskild chef skulle antagas för att hålla tillsyn öfver upptecknandet af ledamöternes yttranden till Kamrarnes protokoll äfvensom öfver dessa protokolls tryckning. Det är därför som jag önskar att diskussionen må få omfatta alla punkterna, oaktadt endast en och en föredrages till afgörande, vid hvilken föredragning det torde vara lämpligast att taga andra punkten före den första.

*Skynsamare
protokolls-
tryckning.
(Forts.)*

Herr Rydqvist: Jag instämmer till alla delar med Grefve af Ugglas och anhåller således, att andra punkten måtte föredras till afgörande före den första.

Sedan öfverläggningen angående sättet för utlåtandets föredragning förklarats slutad, yttrade Herr vice Talmannen, att Grefve af Ugglas hade föreslagit, att de särskilda punkterna i utlåtandet väl skulle göras till föremål för särskilda beslut, men att öfverläggningen finge omfatta utlåtandet i dess helhet; och hade af Herr Rydqvist föreslagits, att 2 mom. i Utskottets förslag till förändrad lydelse af 14 § i Kammarens ordningsstadga skulle företagas till afgörande före 1 mom.

Härefter framställde Herr vice Talmannen proposition derå, att förevarande utlåtande skulle punktvis företagas till afgörande, med iakttagande deraf att 2 mom. i 1:sta punkten föredroges före det 1:sta, och med öppen rätt för en hvar ledamot att vid en särskild punkts behandling yttra sig öfver utlåtandet i dess helhet.

Svarades ja.

Till följd häraf förekom nu:

Utskottets i förra delen af utlåtandet afgifna förslag till förändrad lydelse af 14 § i Kammarens ordningsstadga.

2 mom.

Herr Rydqvist: Såsom Kammaren behagade finna, är afsigten med detta betänkande den ganska lofvärda, att genom en minskning i tiden för protokollens uppsättning och minskning af den tid, som Kammarens ledamöter, enligt § 14 af nu gällande ordningsstadga för denna Kammare, ega för att genomse och granska sina yttranden, protokollen skulle kunna justeras på tredje dagen efter plenum. Tidsvinsten af den föreslagna åtgärden skulle således blifva fyra dagar, hvilket ju är rätt mycket, och man borde väl således göra allt möjligt för att komma så långt, i händelse nemligen något resultat i sjelfva verket dermed kunde vinnas. Utskottet säger emellertid sjelf, pag. 2

Skyndsammare af betänkandet: »Först efter sju dagars förlopp inträder således, i bästa fall, möjligheten att till trycket befordra Kammarens förhandlingar, och att tryckningen ofta först efter flera veckor, understundom efter flera månader, verkligen fullbordats, vittnar erfarenheten.» När nu erfarenheten visar, att det kan draga ut flera månader för att få de justerade protokollen tryckta, synes den ifrågasatta tidsvinsten blifva högst obetydlig och icke förtjena särdeles mycket afseende. För öfrigt, och hvad sjelfva saken beträffar, ber jag att få framställa några anmärkningar: om man t. ex. tager ett förmiddagsplenium för en onsdag, så skola enligt förslaget talarens yttranden vara uppsatta af notarierna och inlemnade till kansliet torsdags morgon kl. 8 för att derstädes vara för vederbörande talare tillgängliga till fredagen kl. 8 e. m., och detta protokoll skulle då verkligen kunna justeras på lördagen. Tager man deremot ett eftermiddagsplenium, för en onsdag till exempel, så skola yttrandena vara aflemnade af notarierna påföljande fredagen kl. 8 f. m. samt vara tillgängliga i kansliet till lördagen kl. 8 e. m. Det blir således omöjligt att justera protokollet för onsdags eftermiddagen på tredje dagen, utan man får vänta dermed till påföljande onsdag eller sju dagar. Under sådana förhållanden behagade Kammaren finna, att förslaget åtminstone i nu uppgifna fall är alldeles överkställbart; och då dertill kommer, att Utskottet icke, åtminstone så vidt man kan se af betänkandet, infordrat något yttrande af Kammarens sekreterare, hvarigenom Utskottet kunnat fått veta att dess förslag var opraktiskt, får jag för min del anhålla om afslag på den nu föredragna punkten.

Grefve af Ugglas: Då jag nu går att göra åtskilliga anmärkningar mot det föredragna betänkandet, anhåller jag att till en början få förklara, att jag icke förbiser den vinst, som skulle uppstå, om Kamrarnes protokoll skulle blifva något snabbare uppsatta och offentliggjorda än nu sker. Jag gör detta förklarande mindre på grund af den åsigt, som ofta gjort sig här gällande, att det i allmänhetens intresse skulle vara angeläget att få riksdagsprotokollen hastigt tryckta, ty jag medgifver, att jag icke är fullt öfvertygad om, att det skulle vara ett flertal, som åstundade att inhemta kännedom om Riksdagens förhandlingar, derest tillfälle att hastigare göra detta bereddes. Men ur en annan synpunkt anser jag en större hastighet med protokollens uppsättning och offentliggörande önskelig; det är med hänseende till utskottsledamöterna. För dem är det af ganska stor vikt, att, då de skola behandla en fråga, som blifvit återremitterad, de ega bättre tillfälle att taga reda på hvad som yttrats i Kamrarna än som kan ske genom läsning af den enda afskrift af Kamrarnes diskussionsprotokoll, som tillställles Utskottsafdelningen, ty af denna afskrift hinna ej alla ledamöter taga del. Ett genomläsande af diskussionen kan naturligtvis mycket lämpligare ega rum af hvar ledamot på hans eget rum än på nyss nämnda sätt. Jag får äfven säga, att förkortning i en och annan af de nu gällande tidsbestämmelserna angående protokollen är önskelig, särskildt med afseende å den ledamöterna medgifna justeringstiden. I denna fråga är jag kanske alldeles opartisk, emedan jag snart sagdt aldrig justerar mina yttranden, och jag skulle ej hafva något emot att

justeringstiden inskränktes till fyra dagar efter plenum. Hvarje förkortning vill jag dock endast medgifva under vilkor, att protokollen kunna blifva förda fortfarande med samma ordning som i närvarande stund. Jag får helt öppet förklara, att jag, vid genomseendet i det tryckta protokollet af mina anföranden, funnit mig fullt tillfredsstäld med det sätt, hvarpå de återgifvits. Jag tror deremot, att man genom ett bifall till förevarande betänkande skulle högst väsendtligt minska säkerheten för att protokollet framgent skulle föras med samma ordning.

Jag tillåter mig nu en kort granskning af betänkandet och håller mig då först till snabbskrifvarne. Utskottet har förutsatt en tillökning i deras antal och tänkt sig att härigenom protokollen skulle kunna vara af snabbskrifvarne renskrifna kort efter sammanträdet slut. Huru stor tillökningen skulle vara har Utskottet ej angifvit, men i det kostnadsförslag uti förevarande ämne, som blifvit till Stats-Utskottet öfverlemnadt, finner jag en högst obetydlig tillökning upptagen. Jag vill medgifva, att en hastigare uppsättning kan åstadkommas genom en ökning af snabbskrifvarnes antal, oaktadt i åtskilliga fall hinder torde möta, såsom då i ett anförande många sifferuppgifter förekomma, då en talare är särdeles lägmäld eller har sin plats i Kamraren så aflägsen, att hans yttrande ej kan uppfattas af snabbskrifvarne, och i andra dylika fall. Lakuner kunna således uppstå, hvilka ej kunna fyllas af den protokollsförande utan att han vänder sig till talaren själf, och häraf vållas åter uppskof.

Jag antager emellertid, att den första uppsättningen af snabbskrifvarne kan lyckas så, att de kontrollerande notarierna strax efter pleni slut kunna till genomseende mottaga snabbskrifvarnes uppsatser, och jag vill då se till, huruvida det är möjligt för de kontrollerande notarierna att förrätta sitt arbete på den tid, som Utskottet dertill tillmätt. Vid bedömande häraf utgår jag från den kontrollerande notarie, som under ett förmiddagsplenum sist tjenstgör. Han kan ej såsom den först tjenstgörande använda någon tid af plenum till sitt arbete. Nu har Utskottet ansett, att sex timmar åtgå för en kontrollerande notarie att granska de uppsatser, som snabbskrifvarne upptecknat på två och en half timma. Antaget, att plenum slutar kl. 3 på middagen, så får man väl medgifva den kontrollerande notarie, från hvilken jag utgått, ett par timmar att skaffa sig middag och någon ro. Sedan skall han förrätta sitt arbete, hvilket anses kräfvat 6 timmar, från kl. 5 e. m. till kl. 8 påföljande morgon, och då måste han tillsätta en del af natten. Kontrollerande notariernes arbete skulle dessutom försvåras genom den af Utskottet föreslagna chefen för notarierna, som skulle bära ansvaret för det hela, slita möjligen uppkommande tvister emllan snabbskrifvarne och kontrollerande notarierna samt öfverse desse senares arbete. Jag föreställer mig, att man ej kan fordra längre tjenstgöring af kansliet än från kl. 8 på morgonen till kl. 9 på aftonen. De protokollsförandes arbete fordrar spänd uppmärksamhet och mycken reda; man bör derföre se till, att man ej begär omöjligheter. Jag tror mig hafva visat, att de kontrollerande notarierna ej kunna medhinna sitt arbete på den af Utskottet föreslagna tid, icke ens då plenum hålles endast på förmiddagen, men ännu värre gestalta sig förhållandena, om plenum hålles samma dag äfven på eftermiddagen. Då skola de kon-

*Skyndsammare
protokolls-
tryckning.
(Forts.)*

*Skynsammare
protokolls-
tryckning.
(Forts.)*

trollerande notarierna ånyo sitta vid protokollet och äro således hindrade att få granska snabbskrifvarnes uppsatser för förmiddagen. Jag har för ro skull granskat protokollen för sista riksdagen och funnit att Andra Kammaren hade sammanträden den 29 och 30 April samt den 1 och 2 Maj. Kammarens plena varade den 29 April på f. m. 5 $\frac{1}{4}$ timme och på e. m. 3 $\frac{3}{4}$ timme, den 30 2 $\frac{3}{4}$ timme, den 1 Maj 6 timmar samt den 2 Maj på f. m. 4 $\frac{3}{4}$ timme och på e. m. 3 timmar, eller summa 25 $\frac{1}{2}$ timmar. De tryckta protokollen för dessa dagar upptaga 267 sidor. Tror Utskottet att under dessa dagar en protokollsuppsättning enligt Utskottets förslag kunnat medhinnas, synnerligen då Utskottet ej föreslagit den enda tänkbara utvägen, eller en dubbel uppsättning kontrollerande notarier för förmiddagen och en annan för eftermiddagen? Jag har gjort en beräkning öfver hvilka förhållanden skulle hafva uppstått vid protokollsföringen under nämnda dagar, under den af Utskottet gjorda förutsättning, att den kontrollerande notarien behöfver 6 timmar för att granska protokollet öfver 2 $\frac{1}{2}$ timmes diskussion. Jag vill ej upptaga tiden med att redogöra för denna beräkning, utan endast nämna att jag funnit, att redan protokollet för den tredje förmiddagen ej kunnat blifva färdigt förr än på tredje dagen derefter.

Hvad Utskottet föreslagit angående de kontrollerande notarierna torde således vara olämpligt, men ännu värre tycker jag att Utskottet förfarit, då Utskottet velat åläggas den notariernes chef, som jag förut omnämnt, många göromål förutom att tillse tryckningen af protokollen, hvilken tillsyn lämpligen torde kunna åt honom uppdragas. I förbigående vill jag här nämna, att Utskottet i sin motivering väl mycket skylt på kansliet det dröjsmål, som förorsakats af svårigheterna att få protokollen tryckta, ty felet att, såsom Utskottet omtalat, början af protokollet för den 24 Mars förra året först blef utdelad den 5 påföljande Maj torde ej ligga hos kansliet utan deri, att tryckerierna ej kunnat skyndsamt förrätta tryckningen.

Jag återkommer till den s. k. chefen och finner då, att Utskottet tillagt honom, förutom bestyret med tryckning af protokollen och skyldigheten att mellan riksdagarne undervisa i stenografi, att öfvervaka protokollsföringen från början till slut i båda Kamrarne, granska de kontrollerande notariernes arbete och döma emellan notarierna och snabbskrifvarne. Utskottet har ej uttalat, att en och samma person skulle vara chef för båda Kamrarnes protokollsförande personal, men detta har motionären begärt, och Utskottet har ej bestridit det, utan endast sagt, att, då tiden för denna riksdag redan är så långt framskriden, något stadgande om en sådan chef ej torde för närvarande böra införas i de reglementariska föreskrifterna. Denne person måste för att fullgöra sina åligganden vara ett slags dubbelväsende, ty han skulle ju i båda Kamrarne samtidigt åhöra diskussionen från början till slut. Jag får förklara, att jag tror att tillsättandet af en dylik chef skulle långt ifrån medföra någon vinst, utan fastmer skada, ty man kan åtminstone tänka sig att, om de kontrollerande notarierna ej skulle bära ansvaret för uppsättningen, utan detta skulle åligga en chef, så kan inträffa, att notarierna sköta sina göromål med mindre nit och skicklighet, än om de sjelfve bära skammen och hedern af sitt

arbete. På grund af hvad jag nu anfört och då jag i betänkandet finner så väl goda som dåliga sidor, anhåller jag om återremiss af den nu föredragna punkten.

Innan jag slutar ber jag att få med Utskottet instämma deri, att en förkortning af den tid, inom hvilken sekreterarens protokollsstomme bör vara uppsatt, må kunna ske i förhållande till den tid, hvarunder alla protokollen skola ligga framme till justering, hvilken tid möjligen kan inskränkas till två dagar. Likaledes anser jag lämpligt, att Kansli-deputerade tillsätta en person, hvilken utöfvar en likartad befattning med den, som förr sköttes af den utaf Expeditions-Utskottet tillsatte tryckeriföreståndare, äfvensom att denne person må emellan riksdagarne gifva undervisning i stenografi, så att han kan föreslå skickliga snabbskrifvare att användas vid riksdagen. Deremot bestrider jag fortfarande så väl att denne person skall förrätta det öfriga arbete, Utskottet velat pålägga honom, som ock att snabbskrifvarne, i synnerhet de kontrollerande notarierna, kunna medhinna sitt arbete på den af Utskottet föreslagna tid.

*Skyndsammare
protokolls-
tryckning.
(Forts.)*

Herr Carlson: Det är ingalunda att undra på, att, när rubbning i en länge brukad ordning ifrågasättes, en mängd svårigheter framkastas, hvilka vid första anblicken synas vara nära nog oöfverstigliga, men å andra sidan får jag dock säga, att det vore beklagligt, om här i Sverige det vore omöjligt att verkställa hvad som i andra länder utan synnerlig svårighet genomförts.

Jag ber att, då den föregående talaren haft godheten att instämma i en del af hvad Utskottet yttrat, få följa hans anmärkningar särskildt i afseende å arbetets anordning. För min del anser jag det ej vara en obetydlighet om tiden för protokollens uppsättning och offentliggörande förkortas med tre eller fyra dagar, ty vid många tillfällen är det af ganska stor vikt, att öfverläggningarne icke blott blifva hållna utan att de äfven blifva kända i sin sannskyldiga gestalt. Nästan alla representationers förhandlingar blifva kända antingen dagen efter sedan de hållits, understundom endast några timmar derefter, och det har ej befunnits att stora hinder möta för ett sådant offentliggörande. I Norge, der arbetskrafterna sannolikt icke äro större än här, och der thingen äro trenne, var Stortingets diskussion för den 20 dennes tryckt och färdig att utdelas den 23 kl. 4 på e. m.

För att något sådant skall kunna verkställas hos oss, måste i första rummet förutsättas en så beskaffad förändring i notariernes arbetssätt, att de ej sutte oafbrutet en hel timme vid protokollet, utan endast en quart. Det ligger i sakens natur att om snabbskrifvaren, medan minnet är friskt och kraften oförtröttad, får frånträda sin plats för att genast med vanlig skrift uppsätta sina stenografiska anteckningar, sådant skall ske med vida större lätthet. Notarierna kunna då efter all anledning på en timme uppsätta hvad de under en fjerdels timme antecknat i snabbskrift, men skulle längre tid erfordras, så är svårigheten häfd genom att antaga flere notarier. Man skulle således kunna hafva hela diskussionsprotokollet uppsatt en timme efter sammanträdet slut.

*Skyndsammare
protokolls-
tryckning.
(Forts.)*

Derefter vidtager förste notariernes kontrollerande arbete, och jag förutsätter att det ej kräfver längre tid, än att det efter några timmar kan vara fulländadt. Utskottet har antagit, att det kan ske på 6 timmar, och jag tror att denna tid är tillräcklig, om förste notarierna äro två och deras göromål hufvudsakligen är att genomse snabbskrifvarnes uppsatser.

Sedan kommer ordningen till föreståndaren att i sista hand tillse, om några ojemnheter förefinnas, som böra afhjelpas. Härtill får han använda ej allenast hela aftonen utan den följande dagens morgonstund till kl. 8. Jag tror ej, att man behöfver antaga det han i vanliga fall behöfver tillsätta något af natten, och vid ovanliga lärer väl litet hvar få vidkännas en sådan nödvändighet. Erfarne personer, som känna förhållandena i detta hänseende uti andra länder, hafva ock sagt mig, att Utskottets förslag är fullt verkställbart.

Det öfverensstämmer med de inom Danmarks och Norges representationer antagna arbetsordningar, och jag har svårt att inse, hvarför det icke skulle låta utföra sig hos oss. Så alldeles utan inhemtade upplysningar har Utskottet icke heller handlat, som här blifvit förutsatt.

Inom Utskottet voro alla ense derom, att svårigheter skulle uppkomma genom att inskränka ledamöternes justeringsrätt till två dagar. Jag skulle till och med vilja våga det påståendet, att ett sådant justeringsgöromål, aldrig rätt välkommet, går lättare, om man vet sig ej hafva långt uppskof utan på färsk gerning måste företaga sig den föresatta uppgiften. Jag upprepar att jag anser Utskottets förslag utförbart; den omständighet, att en sak är verkställd, har för mig alltid utgjort ett starkt bevis att den är möjlig. Hufvudsaken är, att väl öfvade snabbskrifvare finnas, och att antalet af dem som anställas affpassas efter arbetet, äfvensom att de väl aflönas.

Jag vänder mig nu mot det, som syntes vara hufvudstyrkan uti den siste talarrens anmärkningar, nemligen att den af Utskottet föreslagna ordning ej kan tillämpas under den tid, då riksdagsarbetet mest hopar sig. Jag ber att få fästa uppmärksamheten på en omständighet, hvilken — och det förundrar mig icke — undfallit talaren, nemligen förslaget om ett antal *reservnotarier*, hvilket innehålles uti den motion i förevarande ämne, som hänvisats till Stats-Utskottet. Det synes nemligen vara mindre riktigt att antaga femtio procent flere notarier än vid vanliga tillfällen behöfves, därför att sammanträdena under en eller annan vecka fordra ett ökad antal, men deremot är det nödvändigt, att en reserv af notarier finnes, som är tillgänglig vid uppkommande behof. En hopning af arbetet inträffar endast vid riksdagens slut och möjligen under den s. k. statsregleringsveckan, när den förekommer. Men vid denna riksdag har den icke förekommit, och det torde icke höra till nödvändigheterna att den finnes. Med antagande af en sådan reserv som jag omnämnt, faller hela den framställda beräkningen öfver svårigheten att kunna, på det af Utskottet angifna sätt, i skrift affatta öfverläggningarne och likaledes inkastet, att den föreslagna arbetsordningen ej skulle kunna iakttagas. Äfven denna ordning är af erfarenheten bekräftad i andra länder, och jag har svårt att inse, hvarföre man ej skulle kunna tillgodogöra sig en erfarenhet, som under lösningen af enahanda uppgift redan är samlad.

Hvad beträffar den af siste talaren uttalade förmodan, att notarierna skulle känna ansvaret för sitt arbete mindre strängt, om en föreståndare skulle finnas, så faller det mig svårt att dela denna uppfattning. För min del tror jag, att notarierna äro allt för pligttrogne, för att icke hädanefter såsom hittills arbeta under känslan af det ansvar, som hvilat på dem. Detta argument skulle på samma skäl kunna gälla alla verk, der en person finnes, som står i spetsen för arbetet.

*Skyndsammare
protokolls-
tryckning.
(Forts.)*

Den viktigaste punkten i Utskottets förslag är den som afser anställandet af en föreståndare, som sammanhåller det hela och kan ingripa på alla stadier af protokollens bearbetning.

Min uppfattning är, att den svenska representationen ej bör eller ens kan låta den anomali fortfarande ega rum, att dess öfverläggningar så sent komma till allmän kunskap, och allra minst tror jag att denna anomali kan få fortfara på den grund, att den skulle vara omöjlig att häfva. En vexlverkan emellan representationen och allmänheten bör och kan ega rum, och äfven för representanterne är det af ganska stor vikt att inom några dagar få veta hvad som yttrats i Medkammaren. Behovet har jag under innevarande riksdag erfårit, utan att jag kunnat få de upplysningar jag önskat. Men en förbättring i afseende å protokollets offentliggörande låter sig icke genomföra, utan att på de särskilda stadierna af protokollets bearbetning förkortningar i tiden göras. På hvarje särskildt stadium kan förkortningen ej blifva synnerligen stor, men när de alla sammanläggas, uppstår ett ganska afsevärdt resultat.

Hvad beträffar den af den förste talaren gjorda invändning, att den föreslagna bestämmelsen att inskränka ledamöternes justeringsrätt till tretiosex timmar ej skulle låta förena sig med det föreslagna stadgandet, att protokollet skall justeras å tredje dagen, så uppstår en motsägelse endast om plenum hålles å onsdags eftermiddag, men ej å derpå följande lördags eftermiddag, och detta tillika med förutsättning, att man tillika vill göra en så sträng tolkning af ordalagen i Utskottets förslag, att protokollet ovilkorligen måste justeras å tredje dagen. Vill man strängt hålla på ordalagen, så öfvervinnes svårigheten genom att förlänga tiden för justeringen med en dag, hvaremot jag ej har något att invända.

Så vidt Utskottet efter noggrant öfvervägande kunnat finna, skulle den nya föreslagna ordningen, ehuru visserligen, det medger jag, den medför rubbning i gamla vanor, blifva verkställbar och nyttig.

Till sist ber jag få påpeka, att i betänkandet utfallit ett stycke mellan första och andra momentet af § 14, sådan den nu lyder. Detta stycke bör naturligtvis kvarstå, och jag anhåller, att rättelse uti det af mig anmärkta förhållande måtte vidtagas, derest Utskottets förslag bifalles.

Grefve af Ugglas: Jag har icke mycket att bemöta uti den föregående talarens anförande, ty, efter hvad det förefaller mig, lyckades det icke honom att besvara åtminstone flertalet af de invändningar jag framställt mot förslaget i afseende derå, att de kontrollerande notarierna icke skulle kunna medhinna att fullgöra sina åligganden. Han

*Skyndsammare
protokolls-
tryckning.
(Forts.)*

talade om att desse notarier någon gång väl kunde stå ut med ett nattarbete, och det tror jag väl också att de en eller annan gång skulle kunna underkasta sig, om det vore nödvändigt, men med så täta plena som det vanligen är mot riksdagens slut, tror jag att fordringarne blifva alldeles för stora, om Utskottets förslag godkännes. Jag har ej heller, såsom den ärade talaren trodde, förbisett att i det förslag som inlemnats till Stats-Utskottet ett antal reservnotarier finnes omnämndt, men jag får erkänna att jag ej mycket fäst mig vid denna del af förslaget, emedan jag fruktar att man af sådana notarier, som endast någon gång skulle tillkallas utan att hinna sätta sig in i arbetet, icke skulle kunna vänta ett lika godt arbete som af de stadigvarande notarierna. Jag tror då snarare, att det vore bättre hafva en dubbel uppsättning, så att inga notarier behöfde arbeta vid protokollet både för- och eftermiddag samma dag. Den ärade talarens hufvudargument var, att det låter sig göra i andra länder, och det är ett förhållande som äfven finnes påpekadt i Utskottets betänkande. Jag vill derpå fråga honom, huruvida representationerna i dessa andra länder i allmänhet arbeta så träget som hos oss; huruvida der plena hållas både för- och eftermiddagar, ända till nio timmar på en dag? I vissa länder finner man talarnes yttranden återgifna några timmar efter sedan de hållits, men det sammanhänger dermed, att de stora tidningarne hålla flere referenter. Min öfvertygelse är att vi icke kunna särdeles mycket förkorta kansliarbetet, så vida vi icke antingen göra till regel att icke hafva både för- och eftermiddagsplenum samma dag, men i sådant fall hinna vi ej afsluta våra arbeten på fyra månader, eller ock antaga två uppsättningar notarier, den ena att sitta på förmiddagen och den andra på eftermiddagen. Den långsamhet, som man här talat om, tror jag endast i mycket ringa grad kan läggas kansliet till last, utan den beror väsendtligen på det sätt, hvarpå tryckningen är ordnad. Jag öfverensstämmer därför med Utskottet i att det skulle vara mycket nyttigt att hafva en särskild tryckerisekretärer, som under riksdagarne öfvervakade och påskyndade tryckningen. Jag fortsätter mitt yrkande om återremiss.

Herr De Maré: De ständigt återkommande motionerna i syftning att påskynda tryckningen och publikationen af Kammarens förhandlingar måste väl innebära bevis, att Kammarens ledamöter i allmänhet skulle anse önskvärdt, att en större skyndsamhet i nämnda hänseende kunde åstadkommas. Det har följaktligen varit Utskottets skyldighet att tillse, huruvida icke något i denna riktning skulle kunna göras, och jag ber att få säga, att Utskottet icke på fri hand uppgjort föreliggande förslag, utan har Utskottet noga sökt göra klart för sig, att detsamma äfven är verkställbart. Den ärade talare, som nyss hade ordet och som ifrigt motsatte sig förslaget, gjorde detta egentligen af det skäl, att, om för- och eftermiddagsplena flera dagar å rad hölles, det blefve faktiskt omöjligt för notarierna att på den af Utskottet föreslagna korta tiden verkställa uppsättningen af protokollen. Men jag vill då fästa denne talares och Kammarens uppmärksamhet derpå, att i 2:dra punkten står: »så vidt ske kan». Inträffa då att så många plena hållas efter hvarandra, att protokollet icke inom den föreslagna

tiden hinner uppsättas, kan sådant icke hjälpas. Jag vågar dock påstå, att detta aldrig bör kunna inträffa, såvida nödigt antal snabbskrifvare antages, och från denna förutsättning har ju Utskottet äfven utgått. Man invänder, att större antal dertill lämplige personer icke för närvarande finnes, än som redan är antaget, och att följaktligen förslaget, äfven om det godkändes, icke skulle kunna i hela sin utsträckning tillämpas. Utskottet har dock i sitt betänkande påpekat ett sätt, hvarpå denna svårighet skulle kunna afhjelpas, nemligen genom att mellan riksdagarne bereda tillfälle till undervisning i snabbskrift åt dem, som kunde för sig finna fördelaktigt att vinna anställning i Kammarrens kansli; och jag tillåter mig tro att, vill man höja aflöningen, skall man i detta fall likasom i alla andra nog finna dem, som finna uträkning vid denna sysselsättning. Jag föreställer mig, att, om Kammarren afslår det förslag, som nu framkommit, följden blir, att det tillstånd, som vi nu i många år öfverklagat, kommer att fortfara måhända för all framtid, ty hvad nu är föreslaget är endast ett tuppffjät mot det mål, som i allmänhet inom representationerna i vårt granskap redan uppnåtts, nemligen att med tillbörlig snabbhet få förhandlingarne offentliggjorda.

Jag tillåter mig anhålla om bifall till Utskottets förslag.

Grefve Mörner, Oscar: Det vore visserligen önskvärdt om Riksdagens förhandlingar kunde blifva snart offentliggjorda, men lika viktigt måste det vara att de blifva väl affattade, det vill säga, att de komma att innehålla en i möjligaste måtto trogen framställning af hvad i Kamrarne sig tilldragit och hvad der blifvit yttradt. För dagen kunna väl dessa yttranden man och man emellan kringspridas och på sådant sätt blifva temligen bekanta, men för framtida häfdatecknare blifva protokollen en källa, som icke bör förbises, och just af denna orsak är det af stor vikt, att protokollen blifva både sanna och fullständiga, med ett ord, att de förete en så fullkomlig bild som möjligt af förhandlingarne vid riksdagen. Detta mål anser jag så högt, att man icke bör vedervåga detsamma eller ens uppoffra den minsta del deraf för att vinna en eller annan dags tidigare publikation af förhandlingarne.

Man har sagt, att det är af stor vikt för Kamrarne att ömsesidigt kunna läsa hvarandras protokoll. Det må kunna sägas, men äfven med den föreslagna metoden vunnas föga, för så vida man afser att denna läsning skulle kunna väsendtligt inverka på ärendenas afgörande; ty då alla ärenden samtidigt eller med skilnad af högst några dagar i Kamrarne förekomma, så hinna protokollen ändå icke utkomma så snabbt, att de under den pågående Riksdagen kunna blifva af något gagn.

Man har vidare framhållit, att allmänheten skulle vinna på förändringen. Allmänheten inhemtar väl vanligen hvad den åstundar veta genom tidningarnes referat, hvilka visserligen icke äro fullständiga utan tvärt om ganska ofullständiga och stundom oriktiga; men, att döma efter det, såsom mig blifvit sagdt, ringa antalet prenumeranter på Riksdagens förhandlingar, vill synas, att allmänhetens törst efter denna bättre och ymnigare källa icke är särdeles stor. Nej,

*Skyndsammare
protokolls-
tryckning.
(Forts.)*

*Skynsammare
protokolls-
tryckning.
(Forts.).*

det är verkligen, såsom jag sagt, för framtiden som dessa protokoll hafva värde. Man behöfver dervid icke tänka på en aflägsnare framtid än till en följande riksdag, och sedan en riksdag är slutad, medhinnas protokollens tryckning i god tid före nästa riksdag, då man således har full tillgång till desamma.

Hvad beträffar sjelfva protokollsföringen, så vädjar jag till dem, som hafva någon erfarenhet, huru dermed tillgår. Utan att klandra någon får jag uppriktigt säga, att för några år sedan lemnade protokollen, sådana de af notarierna uppsattes, understundom och icke så sällan en föga nöjaktig framställning af talarnes yttranden. Jag har sjelf varit tvungen att omskrifva hela tal, utan att kunna använda någon del af notariens koncept. Rättvisligen må erkännas, att genom mera öfning protokollsföringen vid senare riksdagar blifvit väl värdad, så att den nu icke förtjenar klander. Men för att ett sådant förhållande må kunna fortvara, måste man besinna, att de protokollsförande äro menniskor och behöfva tid för sitt arbete, och man kan icke begära mer af dem än hvad de rimligen kunna stå ut med. För min del kan jag icke förstå annat, än att man genom antagande af Utskottets förslag så öfverhopar notarierna med arbete, att detta med bästa vilja icke kan blifva ordentligt utan måste blifva mer eller mindre slarfvigt. Man säger, att förste notarierna skola afhjelpa dessa brister. De skulle få 6 timmar på sig för att genomgå en hel lunta af tal, men huru skola de på denna tid kunna egna någon närmare granskning deråt. Jag erkänner min fullkomliga oförmåga att utföra ett sådant värf, om det blefve mig anförtrodt.

Vidare har i förslaget icke blifvit lemnadt Kammarrens ledamöter mer än 36 timmars tid för genomläsning af sina yttranden. Jag anser att Utskottet gjort vida bättre i att borttaga dessa 36 timmar, ty nu säger man att en granskningstid finnes, men denna är så kort, att man i många fall icke kan begagna sig deraf. I synnerhet är detta fallet med Utskottets ledamöter. Jag vill taga till exempel ledamöterna i Stats-Utskottet. Om plenum hålles på onsdag och Utskottet har sammanträde både för- och eftermiddag på torsdag och fredag, samt vidare plenum åter hålles på lördag både för- och eftermiddag; när skola då Utskottets ledamöter få tillfälle att justera hvad de i Kammarren yttrat? Mycket bättre vore då att stifta lagen så, att det åtminstone synes att ingen justeringsrätt finnes, än att, såsom här är föreslaget, bibehålla en skenbar justeringsrätt och derigenom pålägga Kammarrens ledamöter ansvaret för yttranden, hvilka stundom kunna vara mindre väl uppfattade. Sjelf är jag ledamot af Lag-Utskottet, som sammanträder nästan hvarje dag utom söndagar och plenidagar; och när man besinnar, att någon tid behöfves för att läsa sig in i och tänka öfver de till en del viktiga frågor, som der förekomma, samt att man också behöfver någon tid till sömn, måste det erkännas, att det blir faktiskt omöjligt att begagna sig af den af Utskottet nu föreslagna knappa justeringstiden. Jag upprepar, att det vore bättre att borttaga justeringsrätten än att gyckla med oss genom att gifva oss en skenbar rättighet, hvaraf vi oftast icke kunna begagna oss.

Hvad beträffar de föreslagne reservnotarierna, så ber jag att få instämna med Grefve af Ugglas, att, om desse äfven äro skicklige, de

dock säkerligen äro mindre öfvade och mindre vana, i följd hvaraf man icke kan vänta att yttrandena blifva af dem affattade med vederbörlig reda och ordentlighet, hvartill kommer att just vid sådana brådskande tider, då resevnotarierna skulle användas, möjligheten för ledamöterna att medhinna justeringen äfven är som minst.

Och jag anser justeringen vara ganska nödvändig, ty det har för icke länge sedan hänt mig sjelf, att jag fann det slutliga yrkandet i mitt tal uppfattadt i rak motsats till den framställning jag verkligen gjort.

Då jag således icke kan finna, att den föreslagna förändringen är möjlig att verkställa, och än mindre nyttig ber jag att få yrka afslag å den föredragna punkten.

Herr Rydqvist: Jag anser mig för några ögonblick böra taga Kammarrens uppmärksamhet i anspråk på den grund, att den af Utskottets ledamöter, som först yttrade sig, gick, såsom man säger, med lätt hand öfver den hufvudsakligaste af de anmärkningar, jag framställde då jag nyss hade ordet. Jag ber därför, att han eller någon annan må i vederbörlig ordning häfva de dubier, jag då framhöll.

Såsom en hvar af utskottsbetänkandet kan finna, skola yttrandena från ett onsdagseftermiddagsplenium aflennas fredagen kl. 8 f. m. i kansliet och der finnas för genomseende tillgängliga till lördagseftermiddag kl. 8. Nu tyckes mig den ärade ordföranden i Utskottet vilja säga, att protokollet för onsdagseftermiddagen skall justeras på lördagens eftermiddagsplenium. Men för det första vill jag fästa uppmärksamheten derpå att det väl vore eget, om, sedan lördagens aftonplenium börjats kl. 7, man skulle afbryta det efter kl. 8 för protokollsjustering, och för det andra önskar jag få veta, huru det skulle tillgå med justeringen af protokollet för ett onsdagsaftonplenium, då påföljande lördag väl hålles ett förmiddags-, men intet aftonplenium. Efter mitt förmenande måste då justeringen af ett dylikt protokoll uppskjutas till nästpåföljande plenium och särskildt stadgande härom intagas i Kammarrens ordningstadga. För öfrigt hafva Grefvarne Mörner och af Ugglas framlagt sådana skäl för afslag å Utskottets framställning i 1 och 2 mom., att jag icke behöfver tillägga något derutinnan.

Medan jag har ordet, vill jag deremot något yttra mig om den föreståndare, som Utskottet ansett bör tillsättas. I motiveringen säges om denne, att han bör öfvervaka göromålen från början till slut; att han bör slita möjligen uppkommande meningsskiljaktigheter mellan snbbskrifvare och förste notarier, samt slutligen, att han bör mellan Riksdagarne meddela undervisning i snabbskrift, hvilket sistnämnda åliggande dock icke finnes antydt i sjelfva »klämman». Under det att jag villigt erkänner behofvet af en person, som kunde hafva öfverinseende öfver protokollens tryckning, förefaller det mig dock, som skulle tillgång till sådan person redan finnas bland Kammarrens stora kanslipersonal. Hvad åter beträffar åliggandet att slita möjligen uppkommande meningsskiljaktigheter mellan snabbskrifvare och förste notarier, så kan jag icke fatta men skulle finna mycket intressant att höra, huru Utskottet tänkt sig möjligheten för föreståndaren att kunna slita dylika tvister i de fall, då han icke

*Skyndsammare
protokolls-
tryckning.
(Forts.)*

*Skynsammarer
protokolls-
tryckning.
(Forts.)*

öfvervarit den diskussion, hvarom tvisten rör sig, hvilket ju allt för väl kan inträffa, då han skulle vara gemensam för båda Kamrarna.

På nu anförda skäl kommer jag därför att rösta för afslag å Utskottets hemställan jemväl i denna punkt.

Herr Bergstedt: För min del är jag icke fullt så förnöjsam hvad skynsamheten af protokollens offentliggörande angår som en af mina grannar och länskamrater, som här yttrat sig, och jag skulle därför icke hafva något emot om en förbättring deri kunde åstadkommas. Jag tror, att ett skynsammarer offentliggörande af Riksdagens förhandlingar är ännu mer af behovvet påkalladt, och jag anser detta så viktigt, att det bör äfven med stora uppoffringar främjas. Detta beror dock till stor del af representanterne sjelfve. Jag vill nu endast yttra mig om den föreslagna förkortningen af justeringstiden. En sådan skulle, så obehaglig den än kunde vara för representanterne, innebära ett stort framsteg, ty jag tror, att så länge en lång justeringstid är tillåten, komma alla andra bestämmelser att blifva overksamma, emedan de motverkas af den tröghetskraft, som ledamöterna hafva att i det längsta möjliga begagna sin respittid. Det hände efter förra riksdagens slut, att, då jag i medlet af Juni skulle resa från Stockholm, jag var intresserad af att taga närmare reda på en diskussion, som hållits den 24 April. Protokollet var som vanligt icke tryckt, men jag gick upp i kansliet för att höra, huruvida de skrifna yttranden voro tillgängliga. Det svarades, att de flesta voro der, men att några rest på landet för att justeras. Så länge sådant kan ske, är det omöjligt att protokollen kunna blifva i vederbörlig tid färdiga. Ju längre justeringstid en talare har, desto längre begagnar han den, och den blir så elastisk, att han icke gör sig samvete af att uppskjuta justeringen ända till riksdagens slut, och nu är fallet med sådana yttranden, som tagas hem till landet, att de der hafva så trefligt, att de aldrig vilja vända åter till staden. Vill man försöka att i ifrågavarande hänseende komma till något bättre än det nu varande, så måste representanterne sjelfve underkasta sig obehaget af en förkortad justeringstid. Jag tror också att de kunna trösta sig öfver detta obehag, ty, om protokollen blifva hastigare uppsatta, blifva de äfven bättre, och justeringen icke så besvärlig som nu, då det dröjer flera dagar, innan notariernes anteckningar blifva renskrifna. Hvad sjelfva justeringstiden angår, så kan den, om 36 timmar anses för kort, bestämmas till 48 eller kanske till och med något längre, men att den nu tillättna tiden väsentligen inskränkes, anser jag emellertid nödvändigt.

Jag ber att äfven få yttra några ord om sista momentet af Utskottets betänkande och om den så kallade chef för protokollsföringen och protokollstryckningen, som Utskottet ansett böra tillsättas. Jag tror, att tillsättande af en sådan chef vore ett väsentligt framsteg, om här vore fråga om ett verkligt chefskap och icke en så underordnad befattning, här blifvit föreslagen. I norska Storthinget finnes en person, som är chef icke blott för hela kansliet utan äfven för tryckningen. Denne blir en sorts entreprenör på det sätt, att han kan antaga extra biträden vid protokollsföringen och för öfrigt alldeles sjelf-

ständig ordna en mängd förhållanden. En sådan chef kan vara till nytta, men det går då icke an att göra honom beroende af kansli-deputerades val år efter år, utan gifva honom en sådan plats, att han är säker om sin anställning. Hans befattning bör då icke heller inskränkas till att söka slita tvister mellan förste notarierna och de öfrige, hvilket i många fall blir omöjligt, icke heller till att revidera hvad en annan reviderat förut, utan han bör antagas för att ordna det hela; han bör mellan riksdagarne uttänka huru protokolls-föringen bäst skall ordnas, och med boktryckare uppgöra om protokollens tryckning i vederbörlig ordning. Detta senare är en sak, hvarom man får tala, då motionen i detta ämne inkommer från Stats-Utskottet. Jag tror att det vore lätt för våra boktryckare att åtaga sig detta arbete, om de hade någon säkerhet för morgondagen, men så länge arbetet skall utbjudas på entreprenad kan ingen boktryckare åtaga sig det. Dock, är detta en sak, som icke hör hit. Men hvad som deremot får omtalas är det uppdrag, som skulle lemnas åt chefen för protokolls-föringen, och jag för min del önskar att detta uppdrag blefve betydligt vidsträcktare än hvad Utskottet tänkt sig, så att han finge något verkligt ansvar, något af vikt att intressera sig för mellan riksdagarne, samt att han sattes i en ställning af förtroende till Riksdagen, så att han icke behöfde blifva satt på bar backe i fall hans åtgöranden skulle befinnas *allt för verksamma*, det vill säga allt för kostbara inför följande Riksdags revisorer. Huru en sådan tjänst skulle bäst inrättas kan jag icke nu afgöra; och jag inskränker mig nu till att förordna bifall till 2:dra punkten af Utskottets förslag, dock med frågan om justeringstiden öppen, i fall pluraliteten af Kammarerna skulle rösta för en utsträckning af denna tid till 2 eller kanske 3 dagar.

Grefve af Ugglas: Jag är uppkallad af den talare, som sagt mig att jag förbisett att i betänkandet står att hvad Utskottet här föreslagit skulle tillämpas *»så vidt ske kan»*. Efter min uppfattning borde hvad som nu stadgas vara något som skall efterlefas; och jag får tillkännagifva att jag icke vill vara med om någon förändring i detta afseende, som skulle tillämpas endast så vidt ske kan. En tvekan angående verkställbarheten af hvad Utskottet föreslagit finnes äfven på några rader i Utskottets eget betänkande, der Utskottet framhåller, att det icke vore så farligt i fall någon talare icke hunne med att justera, emedan han i ett efterkommande plenum alltid har rätt att förklara sitt yttrande och begära ändring i protokollet; men jag hemställer, huru protokollen då skulle se ut och huru användbara de skulle blifva i fall man icke skulle kunna lita på att ett der infört yttrande skulle få anses såsom godkändt; man skulle ej då kunna lita på ett anförandes riktighet med mindre man ginge igenom allt. Hvilka besynnerliga protokoll vi då skulle få! Jag slutar med att i afseende å andra punkten yrka afslag.

Herr Fröman: Emot behovet af ett skyndsammare offentliggörande af riksdagens protokoll har icke mer än en talare haft någon invändning att göra. Han har yttrat derom, att det vore af den största vikt att tillräcklig tid anslås för både justering och tryckning af pro-

*Skyndsammare
protokolls-
tryckning.
(Forts.)*

tokollen, på det att dessa måtte blifva så mycket tillförlitligare och sanningsenligare. Jag kan icke fullt dela hans tanke. Jag tror nemligen, att den långa justeringstiden snarare är till skada för protokollens sanningsenlighet än till nytta därför. Lika med Utskottet, tror jag att, om den tid, under hvilken snabbskrifvarne för hvarje gång sitta vid protokollet, förkortas, om de omedelbart derefter uppsätta med vanlig skrift hvad de antecknat samt talarne inom möjligast korta tid derefter genomse sina yttranden, skall både justeringen blifva lättare och protokollens sanningsenlighet bättre främjas. Denne talare yttrade derjemte att det icke har funnits något synnerligt lifligt intresse hos allmänheten för dessa protokoll, och att detta skulle bevisas deraf, att så ringa antal prenumeranter på Riksdagens tryck sig anmält; men skulle icke möjligen orsaken dertill ligga just i den omständighet att protokollen så sent offentliggöras, att de redan för allmänheten förlorat nyhetens intresse, när de äntligen i tryck utkomma? Jag föreställer mig, att detta är den egentliga orsaken till nämnda prenumeranters ringa antal. Hvad åter beträffar sjelfva den plan, som Utskottet tänkt sig för tryckningens påskyndande, synes det mig för verkställigheten af densamma alldeles nödvändigt att arbetsstyrkan, d. v. s. snabbskrifvarnes antal i betydlig mån ökas. Huruvida detta bör ske på det sätt, som en talare föreslagit, genom hvad han kallat en dubbel uppsättning af notarier eller snabbskrifvare eller på det sätt, att en reserv af protokollsförande vid hvarje riksdag antages, det lemnar jag tillsvidare derhän. Begge sätten hafva sina fördelar och sina olägenheter. Det är tydligt såsom ock en talare antydte, att snabbskrifvare i reserv, då de för tillfället inträda i tjänstgöring, ej kunna i hast sätta sig in i frågorna lika väl som de, hvilka följt arbetet hela riksdagen; men jag tror att denna olägenhet kan afhjelpas i den mån vi hinna få allt skickligare snabbskrifvare. Huru man än må tänka om saken, tycker jag, att, när behofvet af ett skyndsammare offentliggörande af riksdagsförhandlingarne är så lifligt känt, man bör göra något försök i den riktning Utskottet föreslagit. Om också icke första försöket till alla delar lyckas får man derföre ej misströsta. Jag tager för alldeles afgjort, att i andra länder, der man ordnat denna angelägenhet på ett tillfredsställande sätt, åtskilliga försök föregått innan man funnit den rätta lösningen af uppgiften. Dertill skulle alltid ett sådant försök leda, att man finge anledning att anskaffa samt mer och mer uppöfva snabbskrifvare i tillräckligt antal; ty så länge detta icke skett, kan man icke vänta, att reformen skall till alla sina delar kunna genomföras. Hvad beträffar den omnämnde föreståndaren för protokollsföringen och tryckningen af protokollen, har jag förut i en motion vid sista riksdagen uttalat mina åsikter, hvilka i det närmaste öfverensstämma med dem som en föregående talare på Östgötabanken framställt hvarför jag i denna del återoppar hans yttrande.

Här har blifvit gjord anmärkning mot det i betänkandet förekommande uttrycket »så vidt ske kan», men jag föreställer mig att detta uttryck tillkommit just med afseende på de tider af riksdagen, då, snart sagdt med hvilken anordning som helst för protokollsföringen, det är omöjligt att tillfredsställa krafvet på skyndsamhet i protokollets

uppsättande och tryckande. Detta är äfven något, som inträffar både i Danmark och Norge; hvilket man finner vid jemförande af dagarne för protokollens hållande och tryckning under riksmötena och framemot deras slut. I den mån sammanträdena blifva tätare och långvarigare försenas protokollens tryckning. Den reservation som Utskottet genom nämnda uttrycks begagnande inlagt, lämpar sig redan nu till att bemöta det inkast som blifvit framställt om svårigheten att på bestämd tid justera ett under onsdagseftermiddagsplenium hållet protokoll. På grund af hvad jag här yttrat, anhåller jag om bifall till Utskottets förslag.

*Skynsammare
protokolls-
tryckning.
(Forts.)*

Herr Wærn: Då jag inom Utskottet har biträdt det förslag, som här är framlagdt, så har det icke skett utan några betänkligheter, emedan jag är bland de talare, som stundom så länge upptaga Kammararens tid, att det för mig sedermera blifver åtskilliga ark att justera och således kommer jag här kanske mera än de flesta att erfarva svårigheten af att medhinna justeringen om den därför medgifna tiden inskränkes, men jag har det oaktadt beslutit mig för att biträda förslaget och vill nu förorda det samma emedan jag anser, att man först och främst bör göra en uppoffring för ett så stort mål som det att få våra protokoll hastigare utgifna, icke så mycket för att visa intresse för allmänheten som ännu mer därför att protokollet skulle derpå vinna i sanning. Jag kom under fund med att så var förhållandet, då jag såsom Statsråd hade tillträde till Andra Kammaren. Der fick jag mina tal vida bättre uppsatta än här i Första Kammaren. Orsaken dertill var icke den att Notarierna här försummade sina åligganden, utan att de voro många flere der och sutto kortare tid. Här är det ett fåtal och de få sitta, som jag tror, hela timmen. Följden är att deras uppmärksamhet slappas och de kunna icke följa med så väl. Sedermera sätta de upp en längre tid efteråt. Då skriva de tal och man känner icke igen sina ord och kan näppeligen justera riktigt, emedan man icke längre kan hafva allt man sagt i minnet, utan måste följa det skrifna talet och således får korrigera de krior som Notarierna göra. Vill man påskynda protokollet, så finnes icke annan möjlighet än att öka Notariernes antal derhän, att deras uppmärksamhet icke slappas. Om de få tillfälle att skriva ord för ord, om de hafva skicklighet i snabbskrifning och icke anlitas längre tid än deras uppmärksamhet kan räcka till, då får hvarje talare igen sina ord och då tager justeringen mycket mindre tid. Det är en penningfråga som här är före. Vill Första Kammaren antaga så många Notarier att de ej behöfva sitta vid protokollet längre tid än att de kunna anteckna hvarje ord, som blifvit sagdt, om Kammaren vill göra detta, är ingen svårighet att inom den föreslagna tiden få talen uppsatta och sedan blir det lätt att justera. Man finge då protokollet vid en tid då man ännu hade intresse att veta hvad som yttrats i Kammaren, ty hvem vill läsa hvad som passerat för fjorton dagar eller tre veckor sedan?

Hvad angår de anmärkningar, som blifvit gjorda angående den föreslagne föreståndaren eller chefen och hans åliggande att slita möjligen uppkommande meningsskiljaktigheter emellan snabbskrifvarne och förste notarierna, så påpekar jag att här är föreslaget att han skall

*Skyndsammare
protokolls-
tryckning.
(Forts.)*

hafva uppsigten öfver protokolleringen; och det måtte vara enkelt att göra. Hvad angår, att han borde få ordna det hela och icke hafva en underordnad befattning, så är just meningen att han skall ordna det hela.

För min del tror jag att det skulle vara en stor vinst att få sannare protokoll och med en så stor uppsättning af notarier som bör finnas kunna talarne äfven hastigare justera sjelfve utan ansträngning, framför allt snart.

Grefve Mörner, Julius Oskar: Man skulle tro, då man hört en del yttranden här, att det är en riktig Metusalems tid som nu är tillmätt för justering af protokollen. En talare har framhållit att vid sistlidne riksdag protokollet för den 24 April ej var färdigt vid riksdagens slut och en talare har också yttrat att genom dröjsmålet allmänhetens intresse svalnar för läsningen af riksdagsprotokollen, enär desse så sent utkomma i tryck. Desse herrar tyckas hafva glömt 14 § i Kammarens arbetsordning, som stadgar att talarnes anföranden skola inom trenne dagar aflemnas till Kansliet äfvensom att sju dagar är hela den långa tid efter hvars förlopp protokollet kan befordras till trycket. Svalnar allmänhetens intresse på så kort tid så har det aldrig varit särdeles varmt och då är det icke sannolikt att det blir stort bättre genom den föreslagna åtgärden att förkorta tiden för protokollens uppsättning och justering med högst 3 dagar. Herr Fröman medgaf ock, att äfven med antagande af förändringen det alltid blefve en tid af riksdagen, då det ej vore möjligt att gå till väga med den skyndsamhet som nu är afsedd och denna tid blefve just den då allmänhetens intresse för riksdagens åtgöranden bör kunna anses vara som mest uppstegradt. Att talen skulle blifva saunare uppfattade i protokollet derför att talarne icke få justera dem är något som alldeles öfvergår mitt förstånd. Jag vill icke längre upphålla mig härvid utan fortfar i mitt yrkande.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr vice Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till det förevarande momentet och dels afslag derå, framstälde Herr vice Talmannen först proposition på bifall till momentet, hvarvid svarades många nej jemte åtskilliga ja, och sedermera proposition på afslag derå, då svaren utföllo med många ja jemte åtskilliga nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Votering begärdes; till följd hvaraf uppsattes, justerades och anslags följande voteringsproposition:

»Den, som bifaller Första Kammarens Tillfälliga Utskotts förslag till förändrad lydelse af 2:dra momentet i 14 § af Kammarens Ordningsstadga, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, afslår Kammaren Utskottets förevarande förslag.»

Omröstningen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva *Skyndsammare* utfallit sålunda: *protokolls-tryckning.*

Ja — 13.
Nej — 26.

(Forts.)

1:sta mom.

Grefve af Ugglas: I öfverensstämmelse med det beslut, som nyss blifvit fattadt angående andra punkten, anhåller jag om afslag äfven å den första punkten.

Öfverläggningen förklarades slutad och momentet afslogs.

Utskottets i senare delen af Utlåtandet gjorda hemställan.

Herr Rydqvist: På grund af de anmärkningar emot denna punkt, som under diskussionen blifvit framställda, anhåller jag om afslag jemväl å denna punkt.

Herr Carlson: För min del vågar jag anhålla att åtminstone denna punkt af Utskottets förslag måtte räddas. Den står icke i något närmare sammanhang med hvad som redan är beslutadt och den är i sjelfva verket ganska vigtig. En anmärkning har gjorts i den syftning att den ifrågasatta föreståndaren skulle få för liten makt, men jag ber att få erinra derom, att han ju enligt förslaget skulle öfva tillsyn öfver protokollets uppsättning såsom öfver dess tryckning. De närmare förhållandena komma att vid verkställigheten ordnas och för min del är jag icke det ringaste tveksam att just den myndighet skulle tillfalla denne tjänsteman, som behöfves till nytta för det hela. När man betänker att en betydlig del af denna riksdag redan förgått och att således hvad som nu vidgjordes, hufvudsakligen vore att anse som ett försök, synes mig härutinnan ligga ett ytterligare skäl att bifalla denna punkt, på det att förhållandena vid nästa riksdags början må kunna blifva lämpligen ordnade.

För min del är jag öfvertygad, att en sammanhållning och en tillsyn öfver det hela är högst nödig och att det för beredande af tillgång på skickliga snabbskrifvare, hvarpå allt beror, är af största vikt att en särskild undervisare i denna färdighet finnes. Jag anhåller på dessa skäl om bifall till punkten.

Grefve af Ugglas: I enlighet med mitt förra yttrande har jag icke motsatt mig antagandet af en sådan person som den ifrågasatta, under förutsättning att hans befattning icke blefve så utsträckt, att han t. ex. skulle såsom chef skilja uppkomne meningsskiljaktigheter mellan snabbskrifvarne och förste notarierna i begge Kamrarne, hvilket enligt min öfvertygelse är omöjligt; men då man vill gifva en sådan utsträckning åt hans verksamhet, och det icke synes vara nödvändigt att vi denna riksdag i förevarande fråga fatta beslut, förenar jag mig med Herr Rydqvist i yrkande om afslag jemväl å denna punkt.

*Skyndsammare
protokolls-
tryckning.
(Forts.)*

Herr Fröman: Jag tror för min del att denna punkt är den viktigaste i det utlåtande, som Utskottet afgifvit. Dervid fäster jag mig icke vid de skiljda funktioner, som Utskottet tillagt denna föreståndare, hvilka här blifvit klandrade. Jag håller mig vid hvad Utskottets ordförande sist yttrat, nemligen att hvad beträffar hans allmänna funktioner, skulle de närmare bestämmelserna derom framdeles göras i den mån, man funne hvad behofven påkallade. Särskildt får jag säga, att jag tror att befattningen att skilja olika meningar emellan snabbskrifvarne och förste notarierna är någonting, som icke bör åläggas honom, äfven om sådant vore möjligt att verkställa, men jag vill särskildt fästa uppmärksamheten på vigten af den undervisning i snabbskrift han skulle meddela, ty om man icke ordnar denna undervisning och sålunda bildar ett tillräckligt antal snabbskrifvare, är det alldeles omöjligt att på något sätt påskynda offentliggörandet af förhandlingarne, och det torde komma en tid, då omständigheterna kunna blifva sådana, att det blir svårt nog att få diskussionen inom Kammaren uppfattad till protokollet, derest icke Riksdagen visar litet större intresse än hitills för främjandet af undervisningen i denna konst. Vigten af denna föreståndarens funktion synes mig fordra att denna plats tillsättes redan under denna riksdag, på det att tiden till nästa Riksdag må för sagda ändamål kunna begagnas. Hvad beträffar tillsynen öfver tryckningen, tror jag det vara viktigt att hafva en person att tillgå, som i Kammaren har tillsyn öfver, när protokollen komma in, och lemnar dem till tryckning samt sedermera hos boktryckarne gör påminnelser om påskyndande af tryckningen, hvilket den af kanslideputerade tillsatta tryckeriföreståndaren icke kan vara i tillfälle att så noggrant som möjligt är öfvervaka. Af detta skäl får jag för min del tillstyrka bifall till denna punkt.

Grefve af Ugglas: Då den siste talaren fäst afseende vid förhållanden, som äfven jag framhållit och då man kan förvänta af Utskottet att det omarbetar förslaget i sådan syftning, att förslaget blir antagligare än nu, så vill jag icke vara i vägen derför och får alltså med återkallande af mitt förra yrkande om afslag, förena mig i anhängan om återremiss af punkten.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr vice Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Utskottets förevarande hemställan dels afslag derå och dels återremiss deraf; framstälde Herr vice Talmannen först proposition på bifall till samma hemställan, hvarvid svarades många nej jemte några ja, sedermera proposition på afslag derå, då svaren likaledes utföllo med många nej jemte några ja och slutligen proposition på återremiss af merberörde hemställan, hvilken proposition besvarades med många ja jemte några nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Anmälades och bordlades från nedannämnde Utskott samt Andra Kammaren ankomna Memorial, utlåtanden och protokollsutdrag, nemligen från

Konstitutions-Utskottet:

N:o 6, angående fullbordad granskning af de i Statsrådet förda protokoll;

Stats-Utskottet:

N:o 11, angående regleringen af utgifterna under Riksstatens Nionde Hufvudtitel;

N:o 34, i anledning af väckt förslag om aflåtande till Kongl. Maj:t af skrifvelse angående ändring i Kongl. kungörelserna den 17 Juli 1847 och den 7 Augusti 1863 rörande sättet för utarrendering af vissa kronans fastigheter;

N:o 35, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående fyllnadspension at Postexpeditören i Ljungby, Postmästaren G. M. Adlerstam;

N:o 36, angående ersättning för sådana af Statskontoret förskottsvis bestridda utgifter, för hvilka statsanslag ej blifvit beviljade;

N:o 37, med svar å återremiss samt förslag till sammanjemkning eller voteringspropositioner i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande anslagen under Riksstatens Fjerde Hufvudtitel

N:o 38, med förslag till voteringspropositioner i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut uti åtskilliga frågor rörande anslagen till Riksstatens Femte Hufvudtitel;

N:o 39, med förslag till voteringspropositioner i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i tvenne fragor, tillhörande Riksstatens Sjunde Hufvudtitel;

N:o 40, med förslag till voteringsproposition i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande Stats-Utskottets utlåtande N:o 32, i fråga om dels Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående statsbidrag till förstärkning af den nya vägbytarens vid Wisby yttre hamn och dels en inom Andra Kammaren väckt motion i samma ämne;

N:o 41, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående byte mellan Kongl. Maj:t och Kronan, å ena sidan, samt Stockholms stad å den andra, af mark å Långholmen;

N:o 42, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående afsöndring af jord från indragna fänriksbostället Snopptorp N:o 1 i Jäders socken af Södermanland;

N:o 43, i anledning af väckt förslag om afgifvande vid hvarje Riksdags början af summariska redogörelser för de under Kongl. Arméförvaltningen ställda kassor och fonders förvaltning.

Andra Kammaran.

N:o 137, med delgifvande af Kammarans beslut öfver dess Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 14, i anledning af Herr Ivar Månssons motion om underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t, att vissa kyrkor inom Lunds stift måtte befrias från att aflemna spanmål eller s. k. gratialtionde till Landskrona stads kyrka;

N:o 138, med delgifvande af Kammarens beslut öfver dess Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 15, i anledning af Grefve De la Gardies motion N:o 164, afseende förändring i 6 § 7 mom. Folkskolestadgan;

N:o 139, med delgifvande af Kammarens beslut öfver dess Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 16, i anledning af Herr C. E. Casparssons motion N:o 166, om revision af gällande föreskrifter rörande eder.

Justerades ett protokollsutdrag rörande Kammarens beslut i anledning af Banko-Utskottets memorial N:o 11; hvarefter Kammaren åtskildes kl. 4 e. m.

In fidem

O. Brakel.

Tisdagen den 30 Mars 1875.

Kammaren sammanträdde kl. 2 e. m. och dess förhandlingar leddes af Herr vice Talmannen.

Justerades 3 protokollsutdrag för den 24 dennes.

Upplästes för justering protokollet för den 13 dennes f. m., hvar efter anmälte sig och yttrade:

Herr Wallenberg: Herr Statsrådet Bergström har understundom förklarat sig icke taga befattning med justering af sina yttranden, och på det sättet frikalla sig från allt ansvar för det, som under hans namn inflyter uti Kammarens protokoll. Men beträffande det nu till justering föredragna protokoll för den 13 Mars har Herr Statsrådet behagat egenhändigt justera sitt anförande. Då deruti icke desto mindre förekomma missledande uppgifter, som skulle bevisa: att Stockholms Handels- och Sjöfartsnämnd i sin skrift angående fyrväsendet på Jutlands vestkust, skulle hafva lemnat ofullständiga uppgifter; och att sagde fyrväsende icke befinner sig uti ett så bedräffligt skick, samt då Statsrådet Bergström här uti Kammaren till åstadkommande af sin bevisning omförmält »*Hirtshals fyr*, tvenne *inseglingsledfyran* vid Sæddings strand och *hamnfyrarne* vid Espjergs hamn; så har jag här ett sjökort öfver dessa farvatten, hvaraf hvarje fyrs lysvidd och lysvinkel kan synas, och är detta sjökort, som står till Herrarnes tjänst, försedt med följande påskrift af Chefen för Kongl. Sjökarteverket.

»Fyrrarnes lysviddar äro utsatta efter engelska amiralitetets hydrografiska byrås fyrlista för år 1875.

Stockholm den 27 Mars 1875.

Th. Arwidsson,

Chef för K. Sjökarteverket.»

Derjemte ber jag att i protokollet få intaget en af samma auktoritet lemnad attest, så lydande:

»På anmodan af ledamoten af Riksdagens Första Kammare Herr A. O. Wallenberg får jag härmed intyga att, enligt en af Marinministeriet i Köpenhamn den 28 Januari 1873 utfärdad kungörelse, de på Jutlands vstra kust vid Sæddings strand befintliga tvenne fasta ledfyranne af tredje ordningen hafva en lysvinkel af endast 18°, eller v. p. 9° på hvardera sidan om rättvisande N 53° O eller S 53° W, i hvilken

linie dessa fyrar lysa öfverens till ledning vid insegling genom Graadyb till Espjergs hamn. Dessa fyrar kunna synas inom nämnde vinkel på 11 och 14 minuters eller nautiska mils afstånd, men kunna *icke* tjena till ledning för fartyg, som råka i lägervall på den norr om Espjergs hamn belägna kuststräckan emellan Horns ref och Haustholmen.

Espjergs ledfyrrar, af femte ordningen, lysa endast 9° på hvardera sidan om kustlinien till eller från hamnen, i rättvisande S 58° O eller N 58° W, samt synas således icke till sjös.

Derjemte intygas, att Hirtshals fyr ligger på Jutlands NW-kust 52 minuter eller nautiska mil i ONO $\frac{1}{2}$ O från Haustholmens fyr.

Stockholm den 30 Mars 1875.

Th. Arwidsson,

Chef för K. Sjökartverket.»

Herr vice Talmannen behagade häraf finna att de fyrar, hvarmed Herr Statsrådet Bergström under diskussionen här i Kammaren den 13 Mars briljerade, *icke* på något sätt kunna förekomma skeppsbrott på den i djupt mörker insvepta, nitioåtta nautiska mil långa vestkusten af Jutland, som gifvit anledning till Handels- och Sjöfartsnämndens underdåniga hemställan.

Proposition på protokollets godkännande blef härefter gjord och med ja besvarad.

Justerades protokollen för den 13 dennes e. m. och den 15 dennes.

Upplästes ett af Herr Hammarhjelm inlemnadt memorial af följande lydelse:

»Till Riksdagens Första Kammare!

Med anledning af en nära anhörigs frånfälle får jag härmed vördsammt anhålla om 14 dagars ledighet ifrån riksdagsgöromålen, att räkna ifrån den 30 dennes.

Stockholm den 27 Mars 1875.

C. Hammarhjelm.»

Denna anhållan bifölls.

Föredrogs Konstitutions-Utskottets den 24 dennes bordlagda memorial:

N:o 6, angående fullbordad granskning af de i Statsrådet förda protokoll.

Flere ledamöter begärde detta memorial ånyo på bordet; hvar efter Herr vice Talmannen hemställde, huruvida Kammaren, på sätt vid hållet Talmanssammanträde öfverenskommit att föreslå, behagade

besluta, att ifrågavarande memorial skulle företagas till behandling onsdagen den 7 nästkommande April.

Svarades ja.

Föredrogs men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet Stats-Utskottets den 24 dennes bordlagda utlåtande N:o 11, angående regleringen af utgifterna under Riksstatens Nionde Hufvudtitel; och beslöts, uppå Herr vice Talmannens hemställan, att detta utlåtande skulle företagas till afgörande nästa lördag den 3 April.

Föredrogs men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet Stats-Utskottets den 24 dennes bordlagda utlåtande N:o 34, i anledning af väckt förslag om aflåtande till Kongl. Maj:t af skrifvelse angående ändring i Kongl. Kungörelserna den 17 Juli 1847 och den 7 Augusti 1863, rörande sättet för utarrendering af vissa Kronans fastigheter.

Föredrogs och biföllos Stats-Utskottets den 24 dennes bordlagda utlåtanden:

N:o 35, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående fyllnadspension åt Postexpeditören i Ljungby, Postmästaren G. M. Adlerstam; och

N:o 36, angående ersättning för sådana, af Statskontoret bestridda utgifter, för hvilka statsanslag ej blifvit beviljade.

Föredrogs och företogs punktvis till afgörande Stats-Utskottets den 24 dennes bordlagda memorial:

N:o 37, med svar å återremiss samt förslag till sammanjemkning eller voteringspropositioner, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande anslagen under Riksstatens Fjerde Hufvudtitel.

1:sta punkten.

Utskottets hemställan bifölles.

2:dra punkten.

Sedan, med anledning af hvad Utskottet i denna punkt hemställt, mom. 9 i 2:dra punkten af utlåtandet N:o 6 blifvit föredraget, anmälte sig och yttrade:

Herr af Klint: Då denna punkt förra gången förevar till öfverläggning inom Kammaren, tillät jag mig uttrycka den åsigt, att de farhågor, som af åtskilliga ledamöter uttalades för konsekvenserna af denna punkt, icke voro så befogade, som de kunde synas vid första

ögonkastet. Det var gifvet, att, då man står i begrepp att göra en omorganisation af landtförsvaret, man måste försäkra sig om de krafter för den nya organisationens genomförande, som för närvarande äro att tillgå, och således se till att det befäl, som nu finnes vid regementena, också skulle blifva underkastadt den tjänstgöringsskyldighet, som är att motse såsom en följd af en förändrad organisation af arméen. Detta i afseende på tjänstgöringsskyldigheten. Hvad åter angår förändringar i löneförmåner, så var det likaledes gifvet att, om en ökad tjänstgöring skulle för befålet ifrågakomma, detta äfven skulle komma i åtnjutande af andra löneförmåner, och den, som utan allt för mycken onödig fruktan ser på de lönestater, som funnos bifogade så väl Kongl. Maj:ts proposition som Stats-Utskottets förra betänkande i ämnet, kan deraf finna att här icke var fråga om något annat, än att de, som för närvarande på indelt lönestat hade en mindre lön än deras vederlikar på den värfvade staten, skulle, då alla trupper blefve närmast jemförliga med de värfvade d. v. s. garnisonerade, också blifva delaktiga af den nya stat, som för dessa värfvade trupper var fastställd.

Jag tager mig vid sådant förhållande friheten nu vördsamt föreslå att, då Andra Kammaren godkänt det i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts proposition affattade förslag till beslut, Utskottet i förevarande punkt framlagt, Första Kammaren nu äfven måtte biträda detta beslut.

Herr Rosensvärd: De af Kammarens ledamöter, som voro närvarande då Fjerde Hufvudtiteln behandlades, erinna sig säkerligen, att denna punkt mötte anmärkningar från flere håll. Jag var äfven bland dem, som dervid gjorde erinringar. Ingen fanns här, som föreställde sig, att meningen med punkten kunde vara den, att de löntagare, som till följd af sina fullmaktars lydelse äro skyldiga att ingå på den af Riksdagen godkända löneregleringen, skulle vara underkastade ytterligare lönereglering, utan att man visste hvart en sådan syftade; men alla, som mot punkten gjorde anmärkningar, likasom Kammaren, då den beslöt återremiss, handlade under intrycket af att punktens uppställning verkligen gaf anledning till en sådan tydning. Då emellertid Stats-Utskottets ledamöter förklarar, att meningen med punkten är något helt annat, tror jag visst, att man bör kunna hoppas på den rättvisa i den framtida tillämpningen, att icke något mera tages ur punkten än dermed ursprungligen afsetts. Det hade likväl varit önskligt, att Stats-Utskottet i stället att hålla fast vid denna redaktion af punkten, som i alla händelser är föga lycklig, tagit en annan, som mera direkt uttryckt hvad meningen var. Skulle den siste talaren kunna garantera att den uppfattning af punkten, han hyser, blir den, som kommer att göra sig gällande vid tillämpningen, skulle jag gerna låta mina betänkligheter falla. Nu hyser jag väl fortfarande tvekan vid att antaga punkten; men i sakens närvarande skick, och då det icke torde vara skäl att göra punkten eller någon mindre förändring deri till föremål för gemensam votering, vill jag icke vidare framställa något yrkande.

Herr af Klint: Den siste talaren så väl som Kammarens öfriga ledamöter torde ursäktas mig för att jag under inga villkor vill ikläda mig några garantier för den framtida tillämpningen af förevarande punkt, men hvad jag vill göra, är att fästa uppmärksamheten på, att man vid tolkningen af punkten bör läsa den till slut och således äfven sista raderna, der det heter att löntagare är skyldig underkasta sig de förändringar i tjenstgöringsskyldighet och aflöningsförmåner, *hvilka en omorganisation af landförsvaret kan göra erforderliga*. Gör man så, tror jag att den tolkning, jag sökt göra gällande, skall befinnas vara den enda rätta, eller att här endast kan vara fråga om att löntagaren vid en tillökning i tjenstgöringsskyldighet, föranledd af en ny härorganisations antagande, skall öfvergå på en annan lönestat än den som nu blifvit af Riksdagen för indelta arméén fastställd.

Öfverläggningen förklarades slutad och det ifrågavarande momentet bifölls.

3:dje och 4:de punkterna.

De föreslagna voteringspropositionerna godkändes.

5:te punkten.

Lades till handlingarne.

6:te—10:de punkterna.

Kammaren godkände alla de i dessa punkter föreslagna voteringspropositioner.

11:te punkten.

Lades till handlingarne.

Herr vice Talmannen tillkännagaf, att, i enlighet med den emellan Kamrarnes Talmän träffade öfverenskommelse, omröstningar jemlikt 65 § Riksdags-ordningen komme att nästa lördag den 3 April anställas öfver alla de voteringspropositioner, som dessförinnan blifvit af båda Kamrarne godkända.

Vid punktvis skedd föredragning af Stats-Utskottets den 24 dennes bordlagda memorial N:o 38, med förslag till voteringspropositioner i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut uti åtskilliga frågor rörande anslagen till Riksstatens Femte Hufvudtitel, godkändes de i 1:sta, 2:dra och 3:dje punkterna intagna voteringspropositioner och lades 4:de punkten till handlingarne.

Föredrogs och företogs punktvis till afgörande Stats-Utskottets den 24 dennes bordlagda memorial N:o 39, med förslag till voteringspropositioner, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i tvänne frågor, tillhörande Riksstatens Sjunde Hufvudtitel; hvarvid voteringspropositionerna i 1:sta och 2:dra punkterna godkändes samt den 3:dje punkten lades till handlingarne.

Efter föredragning af Stats-Utskottets den 24 dennes bordlagda memorial N:o 40, med förslag till voteringsproposition i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande Stats-Utskottets utlåtande N:o 32, i fråga om dels Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående statsbidrag till förstärkning af den nya vågbrytaren vid Wisby yttre hamn och dels en inom Andra Kammaren väckt motion i samma ämne, blef den föreslagna voteringspropositionen af Kammaren godkänd.

Föredrogs men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet Stats-Utskottets den 24 dennes bordlagda utlåtanden:

N:o 41, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående byte mellan Kongl. Maj:t och Kronan, å ena sidan, samt Stockholms stad, å den andra, af mark å Långholmen;

N:o 42, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående afsöndring af jord från indragna fänriksbostället Snopptorp N:o 1 i Jäders socken af Södermanlands län; samt

N:o 43, i anledning af väckt förslag om afgifvande vid hvarje riksdags början af summariska redogörelser för de under Kongl. Arméförvaltningen ställda kassors och fonders förvaltning.

Efter särskild föredragning af Andra Kammarens den 24 dennes bordlagda protokollsutdrag:

N:o 137, med delgifvande af Kammarens beslut öfver dess Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 14, i anledning af Herr Ivar Månssons motion om underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t, att vissa kyrkor inom Lunds stift måtte befrias från att aflemna spanmål eller s. k. gratialtionde till Landskrona stads kyrka;

N:o 138, med delgifvande af Kammarens beslut öfver dess Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 15, i anledning af Grefve De la Gardies motion N:o 164, afseende förändring i 6 § 7 mom. folkskolestadgan; och

N:o 139, med delgifvande af Kammarens beslut öfver dess Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 16, i anledning af Herr C. E. Casparssons motion N:o 166, om revision af gällande föreskrifter rörande eder;

beslöt Första Kammaren, uppå derom utaf Frih. af Ugglas gjorda hemställanden, hänvisa ifrågavarande ärenden för vidare utredning till Kammarens Tillfälliga Utskott N:o 1.

Anmäldes och bordlades från nedannämnde Utskott inkomna utlåtanden och memorial, nemligen från

Stats-Utskottet:

N:o 44, i anledning af väckt förslag angående medgifvande af skatteköpsrätt till sådana kronohenman, som blifvit från kungsgård eller annan Kronans egendom lagligen afskilda;

N:o 45, i anledning af väckta motioner om förändrad reglering af skjutsväsendet;

Bevillnings-Utskottet:

N:o 4, angående allmänna bevillningen;

N:o 5, i anledning af återremiss i vissa delar af Bevillnings-Utskottets betänkande N:o 2, angående vilkoren för tillverkning och för försäljning af bränvin;

Banko-Utskottet:

N:o 12, med anledning af Första Kammarens beslut i fråga om Utskottets utlåtanden N:is 8 och 11;

Lag-Utskottet:

N:o 9, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition med förslag till förordning angående ändring i strafflagens stadganden om ansvar för skogsåverkan;

N:o 10, med förslag till sammanjemkning af Kamrarnes skiljaktiga beslut vid behandling af Utskottets betänkande N:o 6, i anledning af återremiss af Utskottets utlåtande N:o 2, om Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående ändring i vissa paragrafer af sjölagen.

Kammaren åtskildes kl. $\frac{3}{4}$ 3 e. m.

In fidem
O. Brakel.
